

Владислав ИВАНОВИЋ*

ЖАБЉАК ЦРНОЈЕВИЋА У МИНУЛОМ И НАШЕМ ВРЕМЕНУ

Овај рад има за циљ да са етнолошког становишта истражи и проучи, као и да се новим подацима употпуни слика о Жабљаку Црнојевића.

Истраживање на ову тему реализује се у оквиру пројекта – *Етнологија града у Црној Гори*, у организацији ЦАНУ. Оно подразумијева проучавање антропогеографских одлика становништва, структуру становништва, промјене у начину живљења, миграцијама, културе становања, одијевања; поштовање вјерских и породичних празника; односа града са залеђем и њихове међусобне утицаје.

ПОЛОЖАЈ И ГРАНИЦЕ

Жабљак Црнојевића се налази на усамљеном стјеновитом брежуљку усред Цеклинског поља. Врх брда је приликом подизања града заравњен и опасан стрмим бедемима са убојним кулама. Површина градског простора (међу бедемима) износи 1400 m², а има облик неправилног четвороугаоника, дужине од 44 и ширине 35 m¹.

Градски бедеми су добро очувани, а различите су старости јер су га и Турци дозиђивали. У граду је био дворац Црнојевића, црква св. Ђорђа, из времена Ивана Црнојевића, која је касније претворена у џамију, а сада је умјесто цркве напуштена школска зграда. У тврђави је био и велики бунар (цистијерна), иако у подножју града

* Музеји и галерије Подгорице

¹ Јанко Лопичић, *Жабљак Црнојевића, Старице Црне Горе*, VI, Цетиње, 1978. стр. 187.

има неколико извора живе воде². Насеље се развило у подножју брдашцета, испод града и тврђаве на висини од око 30 m.

ИСТОРИЈСКА ПРОШЛОСТ

Жабљак Црнојевића, град, тврђава и насеље, због свог положаја и позиције има изузетну и древну историјску прошлост. Средином 70-их година прошлог вијека, М. Ковачевић каже да је: „Жабљак, први пут поменут 1452, један од ретких боље очуваних градова у унутрашњости”³.

Као средиште Ивана Црнојевића помиње се 1466. године. У средњем вијеку Жабљак је постао велико насеље од 300 домова, јер је био раскршће између Доње и Горње Зете, као и пут према Приморју.

Процват Жабљака везује се за доба владавине Црнојевића, властелинске породице и владајуће династије.

Први се од Црнојевића истакао Радич, који је погинуо 1396. године, борећи се против Ђурђа II Страцимировића Балшића. Њега замјењују рођаци Ђурађ и брат му Љеш. Али династичку власт Црнојевића утврдио је Стефан (Стефаница), који је управљао Црном Гором из Жабљака⁴. Стефан Црнојевић, после 1455 године, на „збору” Горње Зете са представницима 51 „општине или дружине”, заузима прво мјесто у животу земље. Стефан је зетски властелин и господар Црне Горе од 1451. до 1465. године. Њега је наслиједио син Иван, а Ивана његов син Ђурађ.

Учвршћивањем и осамостаљењем Црнојевића, ранији општи назив Горње Зете замјењује назив „Стара Црна Гора”, која се везује за дубоке друштвено-политичке структуре⁵.

У доба Црнојевића, десили су се жестоки сукоби са Турцима. Они, 1473. године, запосједају и обнављају Подгорицу и подижу

² Мијовић П., Ковачевић М.: *Градови и утврђења у Црној Гори*, Археолошки институт Музеја Улцињ, Посебна издања, књ. 13, Београд – Улцињ 1975, стр. 108–109.

³ Мр Мирко Ковачевић, *Неки проблеми истраживања и заштите тврђава и градова у Црној Гори, Сптарине Црне Горе*, VI, Цетиње, 1978. стр. 85

⁴ Шћепановић Ж.: *Црнојевићи, Енциклопедија Југославије*, 3, Загреб 1984, стр. 157–160.

⁵ Божић И.: *Владавина Црнојевића. Историја Црне Горе*, књ. 2, Том II, Титоград 1970, стр. 277–371.

тврђаву у њој, одакле често нападају на територије Ивана Црнојевића, чија је војска 1477. или 1478. била разбијена и тада су Турци заузели Жабљак. Тада је Иван Црнојевић избјегао у Италију, одакле се вратио тек послје смрти Мехмеда II (1481), када Иван обнавља државу и преноси престоницу са Жабљака, прво на Обод (Ријечки град), а потом на Цетиње (1482). Иван Црнојевић је на имању Црнојевића подигао прво дворац (1482), а 1484. и манастир. Од тада Цетиње постаје нова престоница Црне Горе и стално сједиште Митрополије. Иван је умро 1490. године, а њега је замијенио син му Ђурађ (1490–1496). Ђурађ је основао прву ћирилицу штампарију и прву државну штампарију на словенском југу, из које ће изаћи 1494. године наша прва књига „Октоих“⁶.

Жабљак Црнојевића пао је у турске руке 1482. године када је Иван спалио пријестони дио града и одселио из њега⁷. Од тада Турци држе Жабљак, као истурени и стратешки пункт према Црној Гори, пуна четири вијека. Убрзо по паду Жабљака Црнојевића, пала је и Зета, али отпор народа није престајао, све до коначног ослобођења, 1879. године.

„Жабљак је последњи од зетских градова пао под турску власт. Турци су одмах поставили своју посаду у тврђаву, али је подграђе још дуго остало пусто. Службе у корист града вршили су привремено сељаци из села Курило, које је, са својих 30 домаћинстава, у попису из 1485. године уписано као варош тврђаве Жабљак“⁸.

ДЕМОГРАФСКЕ ПРОМЈЕНЕ

Турци су населили раније насељену варош Жабљак. Варош је 1582. године имала 50 домаћинстава. Године 1614, Жабљак је важио за најутврђенији трг са 250 кућа.

„Послје пада Жабљака, Турци обнављају бедеме и куле, разруше цркву и на њеном мјесту подижу џамију, а од Црнојевића двора подижу касарну. У насељу званом ‘варош’ успоставе јаки гарни-

⁶ Шћепановић Ж., *Истио*.

⁷ Др Нико Мартиновић, *Обичај уништавања градова њед нејријателем у Црној Гори*, Гласник етнографског Музеја на Цетињу, књ. II, Том II, Цетиње 1962, стр. 217–221.

⁸ *Историја Црне Горе*, књ. III, Том 2, у одјељку – *Градови њод Турском влашћу*, Титоград 1975.

зон. Село се у току борби прориједило а већина становништва временом прелази у ислам, али остаје центар трговине и занатства. У XVI вијеку, насеље нараста на више од 200 породица, од којих готово три четвртине чине муслимани. Од потурчењака су настала братства: Омеровићи, Аверићи, Кимковићи, Зеновићи, Јелезовићи и Перковићи”.⁹

ТОПОГРАФСКИ РАЗВИТАК

Жабљак Црнојевића припада типу збијених насеља, у којем су куће јако стијешњене, често наслоњене једна на другу. Разлог томе је ограничени простор, самоодбрана, честе поплаве и економија са плодним земљиштем. У новије вријеме, због недостатка погодног простора, подижу се куће у равници, али са високим стубовима ради избјегавања плављења. У насељу су улице уске, калдрисане и са каменим степеницама. Главни и најшири пут, џада, добро је подзидан и води према тврђави и цркви.

Најстарије куће су најближе тврђави и оне су биле из једне просторије на коноби и волтом. Новије су на спрату, гдје је у приземљу изба и магацин. Поједини дјелови *насеља* задржали су називе још из турских времена: Догања, Вигање, Циганска махала, што говори гдје су биле трговине, тргови, ковачнице, радионице и др. Називи *извора* или *ока* су такође из турског периода: Аладинов студенац, Џановића студенац, Ибраимбашић студенац и Сјерава.

Постоје и други бројни *топоними*: Беглак, Керовина, Амичића главица, Пашина локва, Мусалаф – гдје је доскоро било мусиманско гробље и џамија, близу насеља према Малом Блату.¹⁰

Куће су камене, на двије воде, најчешће у облику правоугаоника, већином приземљуше а има их и на коноби. Покривене су тиглом и то коритачом, тзв. црмничком тиглом. Куће су раније подизане у подножју брда, на тврдом терену и доброј полументи. У новије вријеме, нарочито послје земљотреса, куће се подижу и у равници, претежно издигнуте због поплава и праве се не више од камена, већ од блокова и опеке.

⁹ Лопичић Ј. *Истџо*, стр. 189.

¹⁰ Владислав Ивановић, *Етнологије особине Жабљака Црнојевића*, Дипломски рад, Филозофски факултет, Београд 1991, стр. 13.

СТАНОВНИШТВО

Нас је за ову прилику, и овај рад, интересовало савремено становништво Жабљака Црнојевића, које је због историјских околности релативно младо. Највећи број савременог становништва досељен је овдје послје ослобађања Жабљака од Турске, 1879. године.

Црногорске власти су, након ослобођења, додијелиле напуштена турска имања Црногорцима из сусједних племена, највише Цеклињанима. Исељавање муслиманског становништва текло је поступно све до пред крај рата, када су се иселили посљедњи становници и продали своја имања. Од тада се насеље шири. Жабљак, заједно са Враћином, Додошима и Понарима, постаје капетанија. Андрија Јовићевић је 1906. године на Жабљаку нашао 45 домова, а 1925. године био је 51 дом са 177 становника. Од 1916. до 1931. године, Жабљак је био општинско средиште са школом, црквом, жандармеријском станицом и продавницама. У ратним годинама (1941–1945), број домаћинстава се повећао са 65 на око 250 становника, јер су ту многи братственици и избјеглице нашли уточиште од окупатора. Године 1948, било је 60 домова са 248 становника.¹¹

Од 50-их година прошлог вијека, настаје опадање броја домаћинстава и становника, због послјератне привредне реформе и друштвене политике. На Жабљаку је 1991. године, према мојим теренским истраживањима, било 22 домаћинства која стално овдје живе, у 33 се дома повремено или сезонски живи, док у 6 кућа подуже нико не живи. Сталних становника у Жабљаку је 65, то су претежно старије особе и пензионери. Школске дјеце и омладине нема, јер се они школују и живе већином у Подгорици. Радно активно становништво стално живи у градским центрима, претежно у Подгорици и Цетињу, а рјеђе у Бару и Никшићу. Становници су сви православне вјероисповијести и сви се исказују као Црногорци. Само је један домазет, који се прије 16 година оженио Жабљачанком и овдје купио кућу и земљу. Он је по националности Србин из Ужица. Једна је жена Македонка, удата за Жабљачанина.¹²

¹¹ Радусиновић П.: *Насеља Сјане Црне Горе – њосебан дио*, САНУ, Посебна издања, књ. DLXII, Београд 1985, стр. 349–353.

¹² В. Ивановић, *Ист*о, стр. 16.

Попис становништва и домаћинства у Жабљаку у послијератним пописима XX вијека

Година пописа	Становништво	Домаћинства
1948.	248	60
1953.	258	55
1961.	206	48
1971.	96	26
1981.	57	17

Попис становништва по нашој анкети из 1991. и 2006. године

Година пописа	Становништво	Домаћинства
1991	65	22
2006	58	25

Старосна и полна структура становништва Жабљака у 1991. години
(по нашој анкети)

Старосно доба	0–19 година	20–59 година	60 и више година	Укупно
Пол				
Мушки	3	27	6	36
Женски	6	14	9	29
Свега	9	41	15	65

Старосна и полна структура становништва Жабљака у 2006. години
(по нашој анкети)

Старосно доба	0–19 година	20–59 година	60 и више година	Укупно
Пол				
Мушки	3	18	9	30
Женски	4	10	14	28
Свега	7	28	23	58

Поријекло становништва

У Жабљаку стално живе сљедећа братства и куће: Драгојевићи четири куће, Газиводе четири куће, Вучевићи три куће; Челебићи, Татари и Шофранци са по двије куће; Лађићи, Томановићи, Перовићи, Јовићевићи и Лопичићи са по једном кућом.

Повремено долазе: Терзићи, Берилажићи, Брновићи, Дајковићи, Јанковићи, Пејовићи и Михаљевићи.

Из Цеклина су братства: Газиводе, Татари, Дајковићи, Јовићевићи, Јанковићи, Пејовићи, Шофранци, Лопичићи, Драгојевићи и Михаљевићи.

Љешњани су: Вукчевићи, Челебићи и Брновићи. Катуњани су Томановићи и Перовићи. Братства из Зете су: Лађићи, Терзићи и Берилажићи.

По казивању Жабљачана, одавде су исељена братства: Калуђе-ровићи, Вукмировићи и Ћетковићи за Подгорицу. Нестала и изумрла братства: Марковићи (прије II свјетског рата), Радомани (половином XX вијека), Кочиновићи (половином XX вијека) и Смоловићи 1972. године.

Исељавање

Појединачно, породично и групно исељавање са Жабљака познато је од поодавно и то у разним правцима. Најинтензивније исељавање настало је послје II свјетског рата, када је много породица пошло у индустријске и градске центре. Неколико породица из Жабљака колонизовано је у Војводину 1946. године и насељено у Ловћенац. У последњој деценији XX вијека, запажа се појава смиривања исељавања цијелих породица и пораст дневних миграната. Ове појаве су настале због побољшања услова живота, повезивања Жабљака савременим путем преко Понара, електрификације села, примјене агрикултурних мјера у пољопривреди и др.

ПРИВРЕДА

Географски положај Жабљака, околно пространо плодно земљиште, непосредна близина Малог и Вељег блата и околне ријеке утицали су на развитак привредних грана. Основна привредна грана, од најстаријих времена насељавања Жабљака па све до прије коју деценију, била је земљорадња. Од прије стотинак година, од наглог пораста водостаја Скадарског језера и плављења Цеклинског поља, гдје су Жабљачани имали простране оранице, њиве и ливаде, као и богате винограде, становништво овог насеља постепено прелази на риболов, лов и сточарство, које су данас основне и главне привредне гране.

Кукуруз са пшеницом и кромпиром постали су у Цеклинском пољу основ исхране и житница за сусједно и околно становништво посне и неплодне Старе Црне Горе.¹³

Сточарство

Данас ниједно домаћинство на Жабљаку не држи овце и козе, јер за њих, због честих поплава, нема услова за гајење. Коња и данас има у овом насељу, иако су раније били знатно чешћи јер су служили за обраду земљишта и вучу кола. Сточарство је у насељу сведено на гајење крава и свиња, а од живине се искључиво држе кокошке. Са последњег обиласка терена на Жабљаку, имамо податке да од стоке има око 25 крава, 20 коња и 15 прасади.

Лов и риболов

Повољни природни услови Језера омогућавају да је оно од давнина богат ресурс исхране, које је добрим дијелом рекомпензирало оскудну исхрану приобалног становништва, нарочито оног у крашком залеђу, као и покрајвођана са оскудним и неповољним земљишним посједима, какав је случај са становништвом Жабљака у посљедњих сто година, тј. од времена плавлјења Жабљачких ливада у Цеклинском пољу. Од тада је становништво Жабљака, као и многих других насеља уз обалу, упућено на константно коришћење рибљег фонда.¹⁴

У цеклинским риболовима, гдје су претежно ловили Жабљачани, ангажован је већи број људи, што је довело до формирања колективног облика рада и производње. На поједине риболове, како пише Болица, окупљало се 400–500 људи, а Жабљак је тада имао 250 кућа. У таквој организацији свако је знао своје мјесто и своју улогу. Са усавршавањем риболовних средстава, усавршавао се и колективни рад и расподјела уловљене рибе.

Традиционална власничка њрава

Дуго су цеклински риболови били у власништву жабљачких Турака, и кад су од њих откупљени, на племенском Збору, 1735. године, донесен је Правилник о коришћењу риболова.

¹³ Павићевић Љ.: *Земљорадња у басену Скадарској језера*, ЦАНУ, Научни скупови, књ. 9, 1983, стр. 374–383.

¹⁴ Радусиновић П., *Ист.*о. стр. 352.

Цеклињани су, први и једини на комуници, на води примијенили колективни режим газдовања, као што су то црногорска племена радила са испашом у планинама.

На племенском Збору, Цеклињани су на почетку улова рибе (Митровдан) и на крају (Марковдан) улова, подносили извјештај о резултатима улова, дијелили га и одређивали „стражнице” за „бродове” (риболове). Бродови су имали свог старјешину, главаре и писаре. Подјела улова је вршена према домовима или веригама.

Заједница цеклинског риболова укинута је 1947. године, када „Цеклињани (су) на свом племенском збору једногласно одлучили да се у духу Устава ФНРЈ Цеклински риболови прогласе општенародном тј. државном имовином”.¹⁵

Саобраћај

Саобраћај на Жабљаку зависан је од годишњег доба, односно од водостаја Језера. У сушном периоду Жабљак је путем повезан са Понарима. Сада је изграђен мост преко Шегртнице који спаја Жабљак са Понарима и даље према Голубовцима. Када је велики водостај, саобраћај се са сусједним насељима обавља искључиво чуновима. Чун је на Скадарском језеру од давнина познат и карактеристичне је грађе, разне величине, али су сви истог облика. Сматра се да потиче из илирског периода. Чун плијени једноставношћу, елеганцијом и формом. Израженог су оштрог прамца – шпируна за лакше пробијање кроз забарене терене и лакше сјечење водене површине. Жабљак је од давнина био познат по добрим мајсторима за израду чунова. По својој умјешности и квалитету израде чунова, данас је познат Божо Челебић са Жабљака.

Занати

На основу неких жабљачких топонима, традиције и причања становника, у Жабљаку су некада били развијени занати, иако се у Црној Гори дуго времена на занате нерадо гледало, а многи кажу да се занати „презиру и исмијавају”. Данас су у Жабљаку развијени само занати везани за риболов: израда чунова и плетење или спра-

¹⁵ Радусиновић П.: *Основне одлике традиционалног риболова на Скадарском језеру*, ЦАНУ, 9, Титоград, стр. 645–665.

вљање мрежа. Ови су мајстори шире познати, у читавој околини, и ширем простору басена Скадарског језера.

ДОМАЋИ ЖИВОТ

Начин живота, инвентар у кући, култура становања и живљења, оруђе за обраду у пољопривреди, трпе брзе промјене. Овдје, у појединим домаћинствима и кућама, још увијек егзистира старо и ново, и у материјалној и у духовној култури.

Јела и њића

Становништво се добро храни у току цијеле године и снабдијева дјелове породице и родбину која живи у градовима. Храна се све више припрема под утицајем града.

Гостіопримство

Жабљачани су изузетно гостопримни, као мало који крај у, иначе гостопримној, Црној Гори. Срдачно се дочекује пријатељ и сваки намјерник. Домаћин оставља сваки посао да дочека пријатеља и госта, утркујући се да га што боље угости и почасти.

Ношње

Становништво Жабљака данас носи грађанско европско одијело. Старо мушко и женско одијело, рађено већином од бијелог сукна, не постоји одавно на територији Жабљака. Свечана народна ношња, мушка и женска, све је рјеђа и има је у читавом селу само у неколико примјерака које „чувају за укуп”.

Обичаји

У Жабљаку, као својеврсном изолату, добро су сачувани многи ранији обичаји, посебно друштвени. Од вјерских обичаја највише се држи до крсне славе, затим сеоске послужбице – Спасовдан и сеоског завјета.

Слава се овдје зове крсна слава или крсно име. То је највећи вјерски празник. Крсну славу славе сва братства. Братства из Цеклина славе Св. Николу (Никољдан): Газиводе, Татари, Дајковићи,

Јовићевићи, Јанковићи, Пејовићи и Шофранци. Ђурђевдан славе Лопичићи и Драгојевићи, а Михаљевићи славе Св. Теклу.

Братства поријеклом из Зете славе: Лађићи – Врачевдан, Терзићи – Никољдан, а Берилажићи – Ђурђевицу.

Љешњани славе различите славе: Вукчевићи – Ђурђевицу, Брновићи – Петровдан, а Челебићи – Лучиндан.

Катуњани славе: Томановићи – Никољдан, а Перовићи – Јовањдан.

Сеоска њослужбица – Сјасовдан (април – мај), када у цркву долази поп из Ријечке парохије.

Сеоски завјет се традиционално поштује од свих становника, први четвртак пред Божић, и пости се. По живој легенди, Жабљачани су тај дан одабрали, прије више од сто година, јер је тада много људи умирало од колере.

Најчешће се славе: *Бадњи дан, Божић и Ускрс (Васкрс)*. Други вјерски празници мање се славе, иако се још увијек подражавају. Жабљачани узвраћају сусједима на њихове славе и завјетне дане. У Додоше иду на Петровдан, у Понаре на љетњи Никољдан.

Комунална добра и имовински обичаји

Заједничка имања, извори-ока, воде, риболови, ливаде, шуме, чине комун или комуницу. Село има заједничку цркву, путеве, воде и заједничку тврђаву. Коришћење заједничких добара строго и прецизно је утврђено обичајним правом које се мора поштовати.

Сва имања која нијесу ограђена, без обзира на то да ли је приватно или заједничко власништво, користе сви становници. Сви мјештани та имања користе за напасање стоке, коју, чим се вода повуче, тјерају у „сампас” и више о њој не брину до јесени. Стока има воде и испаше у довољној количини и „сама се чува”. Што се тиче улова рибе ту такође постоји обичајно право које се строго поштује. На отвореној води сви становници имају једнака права, а право на улов у риболовима имају само Цеклињани и то је од давнина регулисано.

Народна вјеровања и њразновјерице

Празновјерице у Жабљаку Црнојевића ишчежавају, иако се о њима још увијек говори полугласно и дискретно. Овдје се највише „шушка” о вампирима, вјештицама, ђаволима и враговима.

Протеже се вјеровање да се особа може повампирити или потенчити. Најчешће се, по овдашњем вјеровању, потенче особе које су за живота чиниле зла другима, због чега њихове душе не мирују, него лутају и испаштају своје грехове. Причало се, поред тога, да су вампири нападали риболовце. Занимљиво је казивање једног мјештанина да су тенчеви настали када је далековод прошао кроз село.

Вјеровање у вампире, вјештице, змајеве, здуваче, виле, зле очи и друге празновјерице, није у потпуности нестало.

Културни и забавни животи

Од културних институција, данас у Жабљаку не ради ниједна, мада су доскора радиле: школа, црква, пошта. Културни и забавни живот је јако спласнуо, нарочито од када у селу не ради школа и од када је школска омладина напустила село ради школовања. Истурено одјељење школе „Боро Вукмировић” из Ријеке Црнојевића укинута је 1975. године, када је укинута и продавница „Рибарство” из Ријеке Црнојевића.

Сеоска црква се налази испод тврђаве, на централном и најљепшем простору. Цркву св. Ђорђа је подигао књаз Никола 1886. године. Изграђена је од лијепо тесаног камена са звоником, али већ дуже времена нема свештеника.

Остали су само културно-историјски споменици који се још увијек туристички не валоризују.

Културно-историјски споменици

Жабљак Црнојевића спада у прву категорију споменика културе – споменик од изузетног значаја.

Тврђава Жабљака Црнојевића, са високим бедемима, доскоро је била добро очувана, све до прије десетак година када се обрушио дио бедема са југоисточне стране, у дужини од око 20 метара.

Комисија за утврђивање стања непокретне културне баштине у Црној Гори, коју је формирало Министарство културе и медија Црне Горе, у Изјештају наводи да је споменик у рушевном стању и да обрушавање угрожава објекте у подграђу.

Иста комисија у оцјени стања наводи: „Непокретна културна баштина у Црној Гори налази се у изузетно лошем стању и непо-

Слика 1. Дио обрушеног бедема

вољном положају, јер су на њеном великом дијелу, као и на најзначајнијим споменичким јединицама, угрожене основне споменичке вриједности, са тенденцијом даље промјене интегритета, губитка споменичких вриједности и историјске изворности”.¹⁶

Слика 2. Угрожене старе куће испод бедема

¹⁶ Извјештај Министарства културе и медија о стању непокретних споменика културе у Црној Гори, јануар 2006, стр. 60.

Упоредивањем података у ранијим радовима са данашњим стањем, уочавају се велике разлике у свим сегментима које намеће савремени начин живота. Надам се да ће нови подаци, сазнања и фотографије дати потпунију слику о овом мјесту, које нам приказује величину и цјелокупност сазнања о заснивању династије Црнојевића, које ће се дубоко укоријенити у народну традицију.

Нека овај рад буде мали прилог и позив на веће ангажовање у санацији и очувању једног од највреднијих и најатрактивнијих споменика од даљег пропадања.

ДОПУНСКА ЛИТЕРАТУРА

Историја Црне Горе, књ. 2, Том 2, Титоград 1970.

Зашићена споменика културе Црне Горе, Научни скупови, књ. 25, Одјељење умјетности, књ. 8, ЦАНУ, Подгорица 1992.

Андрија Јовићевић, *Зетна и Љешкојоље – Скадарско језеро и риболов на њему*, ЦИД, Подгорица 1999.

Влаховић П.: *Обичаји, веровања и иразноверице народа Југославије*, Универзитет у Београду, Београд 1972.

Скадарско језеро, Научни скупови, књ. 9, ЦАНУ, Титоград 1983.

Село у Црној Гори, књ. 66, ЦАНУ, Подгорица, 2004.

Стиаистички годишњак 2005, МОНСТАТ, Република Црна Гора, Подгорица 2005.

Демографска кретања и популациони проблеми у Црној Гори, Научни скупови, књ. 74, Одјељење друштвених наука, Подгорица 2005.

Посебну захвалност дугујем свим мјештанима Жабљака Црнојевића на помоћи и сарадњи приликом мојих теренских истраживања, а поготову Марку Татару.

Vladislav IVANOVIC

ŽABLJAK CRNOJEVIĆA EARLIER AND TODAY

Summary

Fortified town of Žabljak usually associates to an old settlement of Crnojević dynasty although it dates lot earlier. Ivan Crnojević ruled in Žabljak back in 1466. Turks occupied it in 1478 and remained there for four centuries. Town is situated at cone-shaped hill with many streams in the valley. The settlement had developed underneath the hill below the town and the fort at the height of about 30 meters above sealevel.

The aim of this work is supply the reappears with new facts about Žabljak Crnojevića, to point out its culture and historical role, its conversation and devastation in recent years.